

Motion till riksdagen 2013/14:A293

av **Gunvor G Ericson m.fl. (MP)**

Avveckling av fas 3 till förmån för flexjobb och välfärdsjobb

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa fas 3 i jobb- och utvecklingsgarantin.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att förändra åtgärderna i fas 1 och 2 i jobb- och utvecklingsgarantin.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdraget att ta fram en flex-jobsmodell som kan provas på den svenska arbetsmarknaden.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Arbetsförmedlingen i uppgift att i samarbete med kommuner och privata aktörer införa välfärdsjobb som ett alternativ till fas 3.

2 Bakgrund

Jobb- och utvecklingsgarantin (JOB) är tillgänglig för långtidsarbetslösa, huvudsakligen för dem som gjort slut på sin 300-dagars ersättningsperiod. Syftet med programmet är att erbjuda personer som varit arbetslösa under en lång tid individuellt utformade insatser för att de så snabbt som möjligt ska få ett arbete. Programmet är uppdelat i tre faser.

Garantins första fas omfattar längst 150 dagar och innebär kartläggning, coachning och andra förberedande insatser. Andra fasen inkluderar första fasens insatser, men lägger till olika former av arbetsplatsförslag, arbetsträning eller praktik. Den som är utan arbete fortfarande efter 450 dagar i garantin går in i fas 3 (sysselsättningsfasen), som är sysselsättning hos en arbetsgivare (anordnare). Sysselsättningen ska vara av sådan art att den annars inte hade blivit utförd, men ska vara kvalitetshöjande för verksamheten. Att delta i

Fel! Okänt namn på

JOB är frivilligt, men den som väljer att inte delta har inte heller rätt till de ersättningar som ges i programmet. Under 2012 kostade programmet totalt 13 109 miljoner kronor, vilket var en ökning sedan året innan.¹

Anvisningar till fas 3 ökar trots att riksdagen har beslutat att regeringen ska sluta anvisa arbetslösa personer till fas 3. I augusti 2013 var 33 970 personer inskrivna i fas 3 (sysselsättningsfasen), en ökning med 2 138 personer jämfört med året före.² Regeringen har heller ingen ambition att följa riksdagens beslut, tvärtom permanentar och utökar man flera åtgärder inom fas 3 i budgeten för 2014.

”Jobbsökaraktiviteter med coachning” är den vanligaste aktiviteten i fas ett och två. Det är framför allt hjälp med att skriva cv och personligt brev, och i mindre utsträckning hjälp med att kontakta arbetsgivare. Hela 56 procent av de fas 3-deltagare som IFAU har frågat, uppger att de *aldrig* fått hjälp att söka jobb, kontakta arbetsgivare eller liknande i fas ett och två. Tre av tio har inte deltagit i någon av insatserna praktik, arbetsmarknadsutbildning eller arbetsutbildning.³

Fas 3 består av dels kontakt med arbetsförmedlaren, dels en sysselsättningsplats hos en anordnare. Ungefär 85 procent av deltagarna har sysselsättningsplats, resten förväntas själva söka arbete. Nästan hälften var hos en stiftelse eller ideell förening, och många är sociala företag i kooperationsform, med aktiviteter exempelvis i café eller med hantverk. Ungefär 39 procent var hos ett privat företag och 13 procent hos en kommun. De statliga myndigheterna och landstingen tar emot mycket få fas 3-deltagare.⁴

2.1 Deltagare i fas 3

Deltagarna i fas 3 är en grupp som befinner sig relativt långt ifrån arbetsmarknaden i flera avseenden. De har först och främst varit inskrivna längre tid än arbetslösa i allmänhet, i genomsnitt 1052 dagar när de påbörjar fas 3. De är också äldre än genomsnittet. Deltagarna i fas 3 är i genomsnitt 47 år. Ungefär 35 procent i fas 3 har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Andelen utomnordiskt födda är lägre (26 procent) i fas 3 jämfört med de öppet arbetslösa (33 procent).⁵ Det är en liten andel större män (52 procent) än kvinnor som deltar.

¹ IFAU; ”Jobb- och utvecklingsgarantin – Vilka deltar, vad gör de och vart leder det?”; rapport 2013:12.

² Arbetsförmedlingens månadsstatistik

³ IFAU; ”Jobb- och utvecklingsgarantin – Vilka deltar, vad gör de och vart leder det?”; rapport 2013:12.

⁴ Ibid.

⁵ IFAU; ”Jobb- och utvecklingsgarantin – Vilka deltar, vad gör de och vart leder det?”; rapport 2013:12.

2.2 Kritik mot fas 3

Det huvudsakliga problemet med fas 3 är att det inte leder till arbete, utan att det fungerar mer som en avlastningsplats. IFAU har undersökt vad som händer med deltagare i fas 3. Det visar sig att två år efter att de börjat fas 3, är cirka 80 procent fortfarande, eller åter igen, inskrivna vid Arbetsförmedlingen. Unga mellan 20 och 24 år lämnar fas 3 i högre utsträckning än äldre (dock är det inte meningen att unga ska hamna i fas 3 över huvud taget).⁶ När väl sysselsättningsfasen har inträtt, finns få möjligheter till praktik, utbildning eller andra vägar till ett reguljärt arbete. Samtidigt är ungefär 20 procent av deltagarna helt utan sysselsättningsplats av olika anledningar.

Sysselsättningen i fas 3 ska vara sådant som annars inte skulle ha blivit gjort, en kvalitetshöjande verksamhet som inte konkurrerar ut ordinarie sysselsättning. Från början var det strikt förbud mot arbetsuppgifter som liknade ordinarie arbete, för att förhindra undantränings effekter mot dem i öppen arbetslöshet. Detta ledde ofta till att sysselsättningen upplevdes som meningslös för deltagarna. Idag bör deltagarna få ”arbetsnära” uppgifter så att de kan visa sin kompetens.

Det finns en risk att ersättningen till anordnaren, cirka 5000 kronor i månaden, missbrukas av oseriösa aktörer. SVT har under sin granskning av fas 3 hittat flera exempel där fas 3-pengar betalats ut felaktigt eftersom Arbetsförmedlingen inte fått rätt information från anordnaren. Både kommuner och privata anordnare har till exempel fått pengar för fas 3-deltagare som inte varit på arbetsplatsen de aktuella månaderna. Arbetsförmedlingen kan begära tillbaks pengarna, och i allvarliga fall avbryta samarbetet, men någon rätts sak blir det inte.⁷ SVT har också visat hur utförare som tar emot många deltagare kan göra miljonvinster på sin verksamhet.⁸

Mot bakgrund av ovanstående anser Miljöpartiet att regeringen ska avskaffa fas 3 i jobb- och utvecklingsgarantin.

3 Rätt åtgärder i fas ett och två

Om människor fick rätt insatser på ett tidigt stadium skulle anvisningarna till fas 3 minska. Fler aktiva åtgärder behöver sättas in som är utformade utifrån den enskildes behov. IFAU:s undersökning visar att deltagarna i fas 3 är ganska negativa till aktiviteterna i fas ett och två. Sex av tio skulle ha velat ha mer hjälp, framför allt med att söka arbete och hitta en praktikplats. Arbetsförmedlingen ska inte ensam besluta om dessa åtgärder, utan det ska ske i samverkan med andra seriösa aktörer. För ungdomar föreslår Miljöpartiet

⁶ Ibid.

⁷ SVT Nyheter 2012-06-19; <http://www.svt.se/nyheter/sverige/fas-3-bolag-atalas-inte-forbidragsbrott>.

⁸ SVT Nyheter 2012-06-19; <http://www.svt.se/nyheter/sverige/miljonvinster-for-fas-3-bolag>.

Fel! Okänt namn på

exempelvis så kallade startcentraler, där all kompetens för att få ut en ungdom i arbete eller utbildning samlas under samma tak. Se vidare vår partimotion ”Fler unga in på arbetsmarknaden” (2013/14:A398).

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att förändra åtgärderna i fas 1 och 2 i jobb- och utvecklingsgarantin.

4 Flexjobb för dem med nedsatt arbetsförmåga

Vi vill införa en svensk flexjobsmodell utifrån det danska systemet med ”fleksjobb” som har inneburit att många personer med nedsatt arbetsförmåga kommit tillbaka till arbetsmarknaden. Som vi sett ovan har ungefär 35 procent av de svenska fas 3-deltagarna en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Målgruppen för flexjobb finns alltså delvis bland dagens fas 3-deltagare.

Det danska systemet innebär en anställningsform där arbetsgivaren betalar det arbete som deltagaren utför, och det gemensamma fyller i med resten. Lönen motsvarar en heltid och villkoren är avtalsenliga. Insatsen planeras och utförs av de danska kommunerna i samarbete med de så kallade jobbcentren som har både Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans roll. Det går inte för företag att ansöka om flexjobb som ett rekryteringsstöd utan insatsen är helt knuten till individen, som istället för att snurra runt i sjukförsäkringssystemet är på jobbet och betalar skatt.

Det finns en rad fördelar med systemet. Det bevarar humankapital när folk får vara kvar på arbetsmarknaden, det gör det lönsamt att arbeta mot att trilla ut i sjukförsäkringen, det minskar otryggheten då det är en långsiktig och lättförståelig insats och sist men inte minst har systemet en realistisk inställning då det erkänner att alla inte kan rehabiliteras till 100 procent.

Fleksjobb infördes i Danmark 2001 och tio år efter kan vi se resultatet av reformen. Arbetsmarknadens parter är nöjda, politikerna är nöjda, myndigheterna är nöjda och inte minst reformdeltagarna är nöjda. Enligt en undersökning från NHR har fler än 52 000 danskar genom fleksjobb fått ett riktigt arbete anpassat efter individuell förmåga och kompetens och egen försörjning med hel lön. Flexjobbssystemet i Danmark har erbjudit ett alternativ till sjukpension och arbetslöshet. Det har blivit lättare kunna hitta arbetsgivare som vill ta emot någon med nedsatt arbetsförmåga till följd av funktionsnedsättning. De 52 100 personer som befinner sig i fleksjobb motsvarar 20 000 heltidsanställda.⁹

⁹ NHR; *Flexjobb 100/100* (2012-09-28).

Om vi fullt ut införde samma system i Sverige skulle det kunna sysselsätta uppskattningsvis upp till 100 000 personer. En stor del av dem som idag är sysselsatta inom fas 3 skulle kunna få anställning i en flexjobsmodell.

Det går inte att överföra en insats från ett land till ett annat. Men misslyckandet med Sveriges arbetsmarknadsinsatser visar att vi behöver prova något nytt. Därför vill vi införa flexjobb på försök för att sedan utvärdera resultatet före en eventuell permanentning.

Riksdagen tillkännager för regeringen sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdraget att ta fram en flexjobsmodell som kan provas på svensk arbetsmarknad.

5 Välfärdsjobb

Det saknas inte direkt arbetsuppgifter som behöver utföras. Vården och omsorgen, men även andra offentligt finansierade verksamheter som till exempel renhållning, har stort behov av människor som kan utföra uppgifter som inte kräver så mycket förkunskaper. Forskning visar att ju mer aktivering liknar reguljära arbeten, desto större är chansen att finna ett reguljärt arbete senare. Det finns heller ingen undanträningsseffekt, eftersom antalet arbeten i en välfärdsstat inte är statiskt.¹⁰ Det finns även stort behov av subventionerade anställningar inom föreningslivet. Det här alternativet är främst för dem som är redo för ett enklare, skyddat arbete, främst på deltid.

Miljöpartiets budgetmotion innehåller stora satsningar inom framför allt äldreomsorgen på bemanning, kompetensutveckling och arbetstidsförkortning för att personalen ska få en mer rimlig arbetsbörda och brukarna en kvalitativ omsorg. Här tror vi att det finns plats för människor som kan göra det som ordinarie personal finner allt mindre tid för: en promenad, ett samtal eller extra kopp kaffe. Arbetet ska ske till kollektivavtalsenlig lön, något som finns finansierat i vårt budgetförslag. Även en del av de resurser som idag tillförs fas 3 kan rimligen användas till fler händer i välfärden.

Sociala företag skulle kunna spela en större roll inom sysselsättningen för personer med nedsatt arbetsförmåga. Relevanta myndigheter har låg kännedom om det sociala företagandet och dess förutsättningar. Dagens regelverk är ofta inte anpassade för de sociala företagen och deras medarbetare. Miljöpartiet anser att en rad insatser behövs för utveckling av det sociala företagandet. Det handlar om att se över lagstiftningen, om att informationsinsatserna och kunskapen behöver stärkas, om att förbättra tillgänglig statistik, om att säkra kapitalförsörjningen, om att stärka forskning och utbildning och om den sociala ekonomins roll i närings- och arbetsmarknadspolitiken. Se vidare vår motion ”Social ekonomi” (2013/14:N210).

¹⁰ Ljungqvist, Lars och Sargent, Thomas J; ”Låt deltagarna i fas 3 arbeta inom vårdsektorn”; DN Debatt 2012-10-07.

Fel! Okänt namn på

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i motionen om att ge Arbetsförmedlingen i uppgift att i samarbete med kommuner och privata aktörer införa välfärdsjobb som ett alternativ till fas 3.

Stockholm den 2 oktober 2013

Gunvor G Ericson (MP)

Jonas Eriksson (MP)

Esabelle Dingizian (MP)

Mehmet Kaplan (MP)

Per Bolund (MP)

Ulf Holm (MP)

Mats Pertoft (MP)